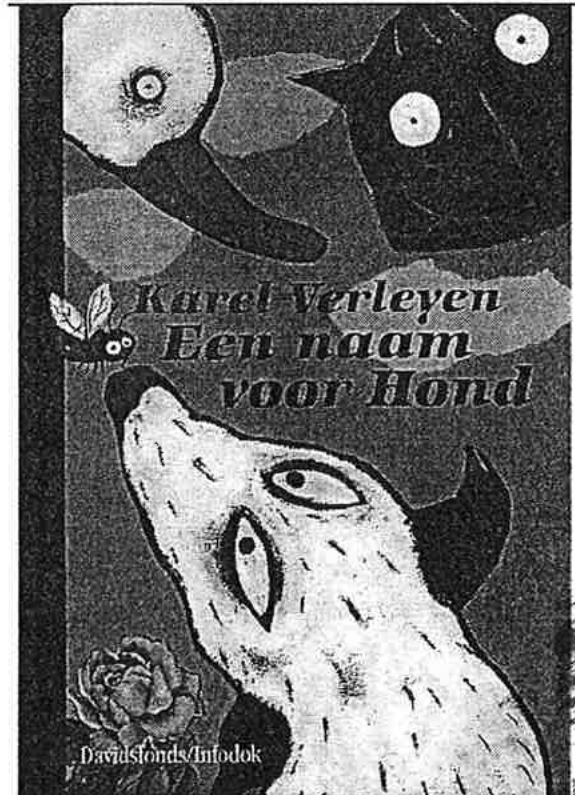

centrum
informatieve

W E R K B O E K
W E R K B O E K

suggesties voor toegepast lezen

VAN LEESONDERWIJS NAAR LEESOPVOEDING

Het leesonderwijs kan bogen op een rijke traditie. Lange tijd vond men het een van de voornaamste opdrachten van de school dat ze kinderen leerde lezen. Het onderwijs in leesvaardigheden staat de laatste jaren meer en meer in dienst van de leesopvoeding.

Eigentijds leesonderwijs brengt kinderen immers niet alleen leesvaardigheden bij. Het beperkt zich niet tot het inoefenen van allerlei deelvaardigheden in verschillende leesvormen. Het leesonderwijs moet uitgebouwd worden tot *leesopvoeding*.

Want echt lezen heeft te maken met

*aandacht hebben,
belangstelling tonen,
nieuwsgierig zijn,
ruimte scheppen,
dromen,
construeren,
rijker worden,
zich verwonderen,
openstaan voor,
vermoeden,
een proces van betekenis krijgen en geven,*

...

En een echte lezer is iemand

*die zich vragen stelt over wat hij leest,
die zich verbaast en verwondert,
die meelacht, die meevoelt, die meeleeft,
die zijn eigen geest een vlucht kan laten nemen,
die gedachten en invallen met elkaar associeert,
die interpreteert,
die conclusies trekt,
die afweegt en vergelijkt,*

*die leest wat er staat,
en vooral wat er niet staat.*

Om aan een dergelijke leesopvoeding te kunnen werken, zijn afzonderlijke leeslessen niet voldoende. Leerkrachten moeten voortdurend aandacht hebben voor die leesopvoeding. In de taalactiviteiten, maar zeker ook daarbuiten. Want het gaat om de ontwikkeling van een gezonde leesattitude.

In deze tijd van technologische media is het voor leerkrachten niet altijd makkelijk om kinderen warm te maken voor lezen en voor boeken. Het is niettemin belangrijk dat kinderen het boek als informatiedrager ontdekken naast de andere media.

HET LEESKLIMAAT

Om je leesonderwijs met succes op te bouwen, is het belangrijk dat je werkt aan een stimulerend leesklimaat in de klas - zelfs in het kleuteronderwijs -, waarin kinderen aan boeken plezier beleven, waarin ze boeken als wegwijzers krijgen om zich in de wereld te oriënteren. Die positieve sfeer helpt voorwaarden te scheppen waarin leesopvoeding zich kan ontplooien.

Een gunstig leesklimaat creëren kan je bijvoorbeeld door

- *veel te werken met en rond kinder- en jeugdliteratuur: door van boeken werk- en belevingsinstrumenten te maken, door boeken 'al doende' aan te pakken, door kinderen te leren praten over wat ze gelezen hebben,*
- *te experimenteren met het werken rond boeken in de klas en op school,*
- *zelf veel te vertellen en voor te lezen, door kinderen daar actief bij te betrekken,*
- *ouders te informeren en te laten participeren in je leesopvoeding,*
- *uitnodigen en mogelijkheden bieden om met teksten om te gaan in een lees- en boekvriendelijk klasmilieu,*

Als je de leesopvoeding van kinderen wil begeleiden, veronderstelt dit dat je zelf mee ontwikkelt.

Dat houdt onder meer in dat je

- *enigszins weet hebt van wat er reilt en zeilt in de kinder- en jeugdliteratuur,*
- *ervan op de hoogte blijft hoe je met kinderboeken in de klas en op school kunt omgaan.*

Leerkrachten kunnen dagelijks, vervat in alle leergebieden, heel wat activiteiten organiseren die erop gericht zijn teksten te integreren. Het leesonderwijs verruimt zo de waaier van mogelijkheden om wereldoriënterend te werken vanuit een tekst. Bovendien kunnen allerlei emotionele elementen hier een plaats krijgen bij de verwerking, bijvoorbeeld in allerhande gesprekken en in dramatische werkvormen.

O
 V
 E
 R
 D
 E
 B
 O
 E
 K
 E
 N

DE AUTEUR

• Karel Verleyen (*Een naam voor Hond*)

Karel Verleyen werd geboren op 19 mei 1938. Zonder twijfel is hij een van de bekendste kinder- en jeugdauteurs in Vlaanderen. In zijn zeer gevarieerde beroepsloopbaan zaten wel een aantal constanten: onderwijs, journalistiek en schrijven voor de jeugd. Verschillende van zijn publicaties werden bekroond en/of vertaald in het buitenland. Sinds september 1996 kan hij zich volledig aan het schrijven wijden. Dat belooft. Want om inspiratie zit Karel Verleyen nooit verlegen. In veel van zijn boeken raakt hij actuele problemen aan. Maar ook het historische verhaal blijft een van zijn geliefkoosde genres. *Een naam voor Hond* was zijn eerste boek voor eerste lezers. Maar daar blijft het niet bij, heeft hij al laten weten. Enkele van zijn publicaties zijn:

- <i>Ik moet heel stil zijn</i>	vanaf 9 jaar
- <i>Kruis of zwaard</i>	vanaf 12 jaar
met Frank Leys en Junius	
- <i>Een naam voor Hond</i>	vanaf 6 jaar
- <i>De dieven gerold</i>	vanaf 8 jaar
- <i>Voor oordelen zien</i>	vanaf 12 jaar
- <i>Oma Piraat</i>	vanaf 9 jaar
- <i>De verliefde moordenaar</i>	vanaf 12 jaar

Luisteropvoeding

INTRODUCTIE

Dit kan een oefening gericht luisteren worden. Aan de leerlingen wordt van tevoren verteld waar ze moeten op letten. Een werkblad of -plaat waarop een aantal tekeningen en eventueel wat vraagjes staan, is hierbij misschien een hele hulp. (Bijlage 1) Dit blad bespreek je best met de leerlingen voor je het verhaal inleidt. Terwijl de kinderen naar het verhaal luisteren, blijft het blad binnen handbereik.

- Interpretatie van het werkblad

De leerkracht polst of de leerlingen door het blad te bekijken al een idee krijgen over de inhoud van dit boek.

*Als je dit blad met prenten eens goed bekijkt, kan je dan al raden waarover dit verhaaltje zal gaan?
Vul jouw idee in op het werkblad.*

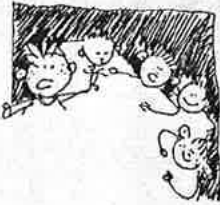
- Voorlezen van het verhaal

Eventueel kan je tijdens het lezen een grote prent op het bord aanbrengen van het dier waarover verteld wordt. Dit kunnen uitvergrotingen zijn van de tekeningen op het werkblad.

- Invullen van het oefenblad

Nu de leerlingen naar het verhaal geluisterd hebben, kunnen ze het oefenblad zelfstandig invullen. De interpretatie aan de hand van het werkblad mag je eens toetsen aan het werkelijke verhaal. Laat de kinderen ook vertellen waarom ze iets hebben opgeschreven en waarop ze zich gebaseerd hebben om tot hun eigen versie te komen.

Klasgesprek

BESPREKING

- De leerkracht laat de kinderen het verhaal heropbouwen en navertellen aan de hand van het individuele oefenblad en/of de platen aan het bord. Op deze manier ontdekken ze de belangrijke stappen in dit verhaal. Bovendien leren ze onderscheid te maken tussen de hoofd- en bijzaken.

verdriet in het park
ontmoeting met mus
ontmoeting met eend
ontmoeting met bij
ontmoeting met poes
ontmoeting met hond
ontmoeting met jongen
Flap heeft een baas en een thuis

- Je mag als leerkracht niet vergeten de kinderen te laten vertellen of ze begrijpen waarover het boek écht gaat. Zo kan je toetsen of ze ervaren dat in dit verhaal méér schuilgaat dan alleen maar een naam geven aan Hond.

Hoe voelt Hond zich in het park?

Hij heeft pijn. Wat voor pijn?

Kan je de pijn van Hond ergens zien?

Waarom is hij triest?

...

De kinderen zullen algauw tot het besluit komen dat Hond eenzaam is omdat hij niemand is en omdat niemand van hem houdt. Hij wordt pas gelukkig als iemand hem opneemt en hem een naam geeft.

Je kan hier de leerlingen laten aanvoelen hoe belangrijk het is erbij te horen, zich thuis te voelen bij iemand. Iemand die er niet bij hoort, om welke reden dan ook, is niet gelukkig. Bij deze bedenking is het niet moeilijk om het verband te leggen met het zich uitgesloten voelen en met pesten.

Misschien hebben de meeste kinderen het naar hun zin op school of in de buurt en hebben ze veel vrienden of vriendinnen. Maar voor sommigen is naar school gaan heel wat minder leuk. Ze worden geplaagd of gepest om dingen waar zij meestal niets kunnen aan doen: rood haar, een beugel, flaporen,... Je kan ook om andere dingen dan je uiterlijk gepest worden. Omdat je verlegen bent bijvoorbeeld, of goed in de klas of omdat ze je te braaf vinden. Soms is het niet altijd duidelijk waarom kinderen gepest worden.

Zoek in het verhaal een voorbeeld van pesten.

(de grote hond tegenover de kleine hond - de macht van de sterkste)

Hoe wordt Hond gepest?

Wat vind jij ervan?

Hoe zou jij het vinden als je zelf Hond was?

Wat zou jij doen om het pesten te doen ophouden als je zelf gepest werd?

Wat zou jij doen om het pesten te doen ophouden als iemand anders van jouw klas gepest werd?

Om dit onderwerp af te ronden kan je heel goed het lied 'En ik, en ik, ik ben te dik...' van Kinderen Voor Kinderen gebruiken. In dit lied bezingen een aantal kinderen waarom ze door anderen worden uitgelachen (Vuurtoren, Pompoen, Langelijs, Spillebeen,...). Kinderen kunnen het makkelijk uitbeelden.

• Door dit verhaal ervaren de leerlingen hoe belangrijk het is een vriend te hebben. De illustratie op p. 31 laat dit mooi zien.

*Hoe weet je dat je een echte vriend hebt?
Geef een paar voorbeelden van hoe je een echte vriend
kunt zijn voor iemand anders.*

- Huisdieren en troeteldieren

Hond is nu een huisdier, een troeteldier geworden bij zijn baasje. Ze voelen zich alletwee gelukkig. Kinderen die zelf een huisdier hebben, zullen het daar waarschijnlijk volmondig mee eens zijn.

*Laat hen vertellen over hun poes, konijn, cavia, hond, ...
Laat hen hun diertje voorstellen en vertellen hoe ze het
moeten verzorgen.
Waarom houden ze zoveel van hun dieren?*

Voor leerlingen die geen dieren hebben, is dit misschien moeilijk te begrijpen. De band tussen een baasje en zijn huisdier kan je illustreren door

- ofwel de tekening op p. 31 te bespreken
- ofwel door het fragment 'Roetje' te lezen

(Dat is heel wat voor een kat, vind je niet? - Judith Viorst, Gottmer)

Een jongen treurt om de dood van zijn poes. Zijn verdriet laat de afhankelijkheid van een kind tegenover een troeteldier vermoeden.

Mijn poes Roetje
is vorige vrijdag doodgegaan.

Ik was erg verdrietig.

Ik moest huilen.

Ik wilde geen televisie kijken.

Ik wilde geen kip.

En ook geen chocoladepudding.

Toen ik naar bed ging, huilde ik nog.

Mijn moeder kwam bij me op bed zitten.

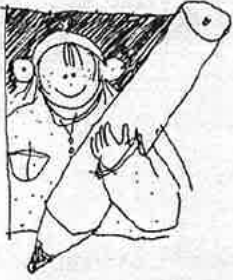
Ze trok me tegen zich aan.

Ze zei dat we Roetje
samen zouden begraven morgen.

Bedenk maar eens tien dingen, zei ze
waarom Roetje zo'n fijne poes is geweest.

Tien fijne dingen
om op Roetjes begrafenis te vertellen, morgen.

NAVERWERKING

• Creatief schrijven

A. Hond kwam mus, eend, bij, poes en hond tegen. Alle dieren gaven Hond een naam eigen aan zichzelf.

Stel je nu eens voor dat Hond nog andere dieren of mensen tegenkwam. Welke naam zouden die aan Hond geven?

bijvoorbeeld een koe...
een kip...
een beer...
een oude vrouw...
een agent...

B. Bekijk de tekening van Hond goed.

De jongen noemt hem Flap. Waarom Flap en niet een andere naam?

De hond heeft lange flaporen.

Zou je ook aan andere dieren een naam kunnen geven, rekening houdend met hun uiterlijk of hun gedrag?

bijvoorbeeld een zwarte poes (Moortje - Roetje)
een witte poes (Witje)
een konijntje (Snuffel, Wipstaartje)
een paard (Spikkel, Bles)
een hond (Kwispel)
een schaap (Wolletje)

Eventueel kan je zorgen voor een blad met sprekende tekeningen van dieren en keuzemogelijkheden qua namen. (Bijlage 2) De kinderen moeten de namen bij de dieren plaatsen en verwoorden waarom precies die naam bij dat dier hoort.

Belangrijk bij dit onderdeel is dat je de leerlingen moet aantonen dat dit alleen bij dieren kan en niet bij mensen.

C. Beschrijf een gezellig plekje bij je thuis waar jij je goed voelt.
(Manuele expressie, C)

D. Een naam hebben geeft je een plaats in de groep en een (h)erkenning door de anderen.

Zou je jezelf ook herkenbaar kunnen maken zonder daarbij je naam te gebruiken?

Speel het 'Wie ben ik' spel.

Dit spel kan je op twee manieren spelen:

1. Je maakt een uiterlijke beschrijving van jezelf op een kaartje.

of

2. Je schrijft: 'Ik kan goed..., maar minder goed...'

Sommige kinderen kunnen hard rennen.

Anderen kunnen mooi zingen, goed rekenen of grappig vertellen.

Weet jij wat je goed kan en minder goed kan?

Schrijf op een kaartje iets wat je goed kan en iets wat je minder goed kan.

Benodigdheden:

een dobbelsteen en per deelnemer een ingevuld kaartje

Spelregels:

Je kan spelen in groepjes van vijf of zes.

Leg alle kaarten samen en stapel ze met de blanco kant naar boven.

Een speler neemt de bovenste kaart en leest hardop wat erop staat.

De andere spelers gooien om beurten de dobbelsteen.

Wie het hoogste aantal ogen gooit, mag raden van wie het kaartje is.

Is het juist? Dan mag hij het kaartje houden.

Een volgende speler neemt een nieuw kaartje en leest het voor.

Wie de meeste kaartjes verzamelde, wint.

• Manuele expressie

Manuele expressie

Luisteropvoeding

A. Luister goed naar de omschrijving en teken het dier.

hond

Hond kijkt in het water.

Hond is wit met zwarte vlekken.

Twee zwarte oren, twee bruine ogen,
een bleke snoet, een donkere neus
en een bot in zijn bek.

eend

Daar is nog een beest!

Het is bijna helemaal wit.

Het heeft een platte bek

en ook zijn oranje poten zijn plat.

En wat een gek staartje!

poes

Op de onderste tak zit een beest
met een ronde kop.

Het is een kop met twee

puntige oren en

grote ronde ogen.

Het beest heeft ook een snor.

B. Teken je eigen troeteldiertje, als portret of bij wat jullie samen doen.

C. Eindelijk heeft Hond een thuis gevonden. Een plekje waar het goed is om toeven: een huis en een warme mand.

Ook jij hebt thuis waarschijnlijk een plaats die je heel leuk vindt, waar je tot rust komt of waar jij je goed voelt. Teken dat plekje.

een knusse zitkamer waar gezelligheid troef is
een warme keuken waar het soms heerlijk kan geuren
je eigen kamertje, je eigen terrein
de zolder waar het een beetje donker en geheimzinnig is
...

(Creatief schrijven, C)

Dramatische expressie

• Dramatische expressie

A. Hond voelt pijn: de pijn zit diep in hem. Het is geen pijn om zijn poten, om zijn oren,... Het is pijn van verdriet, van ongelukkig zijn, van machteloos zijn. Het is een pijn die helemaal anders is dan lichamelijke pijn. Beide soorten pijn hebben een eigen manier om zich te manifesteren.

lichamelijke pijn

is meestal het gevolg van een ongelukje of iets dergelijks
men begint te huilen
(hoe kleiner men is, hoe luidruchtiger)
is meestal van tijdelijke aard
verzorging en troost helpen

pijn van verdriet

de oorzaak is soms moeilijk te verwoorden
er ongelukkig uitzien, vochtige ogen hebben
een krop in de keel hebben, zich klein voelen
het is een stille pijn
troost en begrip helpen

Laat de leerlingen bijvoorbeeld volgende pijnen uitbeelden:
Je valt op de speelplaats en je schaaft je knie.
Niemand wil vandaag met je spelen. Je voelt je eenzaam.
Je lievelingsknuffel is zoek. Je hebt er enorm veel verdriet om.
Je wordt ten onrechte van iets beschuldigd en men wil je maar niet geloven.
De grote hond neemt je je bot af. Je voelt je machteloos, je staat te trillen op je poten.

B. Speel het verhaal na in mime. Dat betekent dat je geen geluid mag maken. Alleen de woorden Tsjip, Zoem, Kwaak, Miauw, Woef en Flap mag je gebruiken.

C. Voortbewegen zoals de dieren

Hond doet verschillende dieren na, maar het lukt hem niet zo best.

Kan jij het beter?

Wip heen en weer als een musje. Pik af en toe iets van de grond.

Waggel als een eend en wiebel met je staart.

Vlieg heen en weer als een bijtje.

Nu ook met andere dieren

Huppel als een konijn.

Ren als een baas.

Stap als een statige haan.

Sta als een flamingo.

Sluip als een poes.

- Schrijf de naam van de dieren op de lijntjes.
- Vul in de tekstballonnen in wat ze zeggen.
- Waarover zal dit boekje volgens jou gaan?

.....

